

آرمین، زاهد، تاجرنیا و حقشناس در همایش تقدیر از اعضای ستاد مهرعلیزاده مطرح کردند

بازسازی گفتمان اصلاحات با خردگرایی

اصلاح‌طلبان شامگاه دوشنبه با محوریت تجلیل از اعضای ستاد محسن مهرعلیزاده گردهم جمع شدند. این اولین بار پس از انتخابات ریاست‌جمهوری در روز جمعه 28 خرداد است که اصلاح‌طلبان دور هم جمع می‌شوند و درباره آینده اصلاحات اظهارنظر می‌کنند. محسن آرمین، محمدجواد حقشناس، علی تاجرنیا و محسن مهرعلیزاده از سخنرانان این مراسم بودند. محور بیشتر صحبت‌ها نقش مهرعلیزاده در این انتخابات و همچنین برنامه اصلاحات برای آینده بود.

محسن آرمین به عنوان یکی از چهره‌های اثرگذار جریان اصلاحات که سال‌های اخیر کمتر درباره مسائل روز سیاست اظهارنظر کرده، دیروز برخلاف این سنت پشت تریبون رفت و از قضا در بخشی از صحبت‌هایش به تاثیر حضور مهرعلیزاده در انتخابات پرداخت و همچنین به ماجرای عدم حضور او در لیست اصلاح‌طلبان؛ آرمین معتقد است که مهرعلیزاده در مناظره‌ها در قامت اصلاح‌طلبی قوی و شجاع ظاهر شد و از دولت اصلاحات گفت و ضمن آنکه از خاتمی صحبت کرد، بر ایده‌های گفتمان اصلاحات انگشت گذاشت.

تاکید بر اینکه مهرعلیزاده در مناظره‌ها از مواضع اصلاح‌طلبان دفاع کرده، از محورهای این برنامه بود. هرچه نباشد مهرعلیزاده در حالی در نهایت موفق به جلب حمایت جبهه اصلاحات نشد که تنها کاندیدای انتخابات بود که صراحتاً خود را «اصلاح‌طلب» معرفی می‌کرد و پس از آنکه جبهه اصلاحات حاضر به حمایت از او نشد، همچنان رفتاری تشکیلاتی از خود بروز داد و کنار کشید. نکته‌ای که علاوه بر تاکید محسن آرمین، نایب‌رییس مجلس ششم، از سوی علی تاجرنیا، جوان‌ترین نماینده آن مجلس نیز مورد تاکید قرار گرفت و این چهره سیاسی اصلاح‌طلب پیرو سخنان آرمین در خصوص اتخاذ مواضع اصلاح‌طلبانه از جانب مهرعلیزاده گفت: «به جز آقای تاجزاده که بزرگ همه ما است، هیچ‌کس از جریان اصلاح‌طلبی نمی‌توانست با این اقتدار و شفافیت از مواضع و

گفتمان اصلاح‌طلبی و نیز دولت آقای خاتمی دفاع کند. با اینکه آقای مهرعلیزاده شخصیتی بودند که مدیر قوی اجرایی بودند و شاید در عرصه‌های سیاسی خیلی حضور پیدا نکردند اما بعد از سال‌ها نام خاتمی را در تلویزیون آوردند و بعد از سال‌ها دفاع کردند.» تاجرنیا که در جریان انتخابات اخیر ابتدا قائم‌مقام الیاس حضرتی در ستاد پزشکیان بود و پس از ردصلاحیت او، مسوولیت سخنگوی ستاد مهرعلیزاده را پذیرفت، با درجاتی از اغراق ادامه داد: «جریان اصلاح‌طلبی در این دوره سرد به شدت مدیون آقای مهرعلیزاده است به جهت اینکه این گفتمان را مطرح کردند.»

آرمین اما آن‌طور که انتظار می‌رفت با مشی و رویکردی واقع‌گرایانه، از چگونگی حضور مهرعلیزاده در انتخابات ریاست‌جمهوری سیزدهم گفت و با اشاره به کناره‌گیری مهرعلیزاده تاکید کرد: «آقای مهرعلیزاده به‌رغم اینکه کاندیدای اصلاح‌طلبان نبود اما بیش از همه شفاف عمل کرد. در نهایت هم برخلاف اینکه او حتی جزو ۹ کاندیدا نبود اما انصراف داد.» آرمین که مقطعی از دوره ششم مجلس را در قامت سخنگوی پارلمان نیز فعالیت کرده، در بخش دیگری از سخنان خود به موضوع عدم حضور مهرعلیزاده در فهرست نامزدهای مورد حمایت جبهه اصلاحات نیز اشاره کرده و گفت: «به علت بدسلیفگی، مهرعلیزاده از کاندیداهای جناح اصلاح‌طلبی معرفی نشد و من شنیده بودم او ضابطه و معیار جبهه اصلاحات را خواهد پذیرفت.»

ماجرای این قرار بود که اصلاح‌طلبان تصمیم گرفتند سازوکاری طراحی کنند که براساس آن فهرست اولیه از نامزدهای موردنظر اصلاح‌طلبان تشکیل شود. روند کار به این ترتیب بود که ابتدا نام تعدادی از چهره‌های شاخص در نشست مجمع عمومی جبهه اصلاحات مطرح شد و کسانی که حمایت تعداد موردنظر از اعضای این مجمع را به دست می‌آوردند، در فهرست کاندیداهای مورد حمایت جبهه قرار گرفته و برای ثبت نام در انتخابات تشویق و ترغیب می‌شدند. روندی که طی شد و فهرست 14 نفره این جبهه رسانه‌ای شد اما در ادامه درحالی که تنها 9 نفر از آنان برای نام‌نویسی در مهلت تعیین‌شده در ستاد انتخابات حاضر شدند، شورای نگهبان صلاحیت هیچ‌کدام را احراز نکرد و از معاون اول رییس‌جمهوری تا نایب‌رییس مجلس دهم و برخی وزرای دولت را ردصلاحیت کرد. در این میان اما از آنجا که محسن مهرعلیزاده در این فهرست غایب بود، طبیعتاً مورد حمایت جبهه اصلاحات نیز قرار نگرفت و با توجه به آنکه او به‌طور مستقل در انتخابات ثبت نام کرد و اتفاقاً تایید صلاحیت هم شد و بعد از تایید صلاحیت برای جبهه اصلاحات با بزرگان این جریان سیاسی وارد رایزنی شد و حتی جبهه اصلاحات تشکیل جلسه داد و در این باره رای‌گیری کرد اما در نهایت حمایتی از مهرعلیزاده

شکل نگرفت. در این میان اما کناره‌گیری مهرعلیزاده به‌رغم این وضعیت و به‌خصوص تاکید آرمین بر آن، درحالی صورت گرفته که او در سال 84 نیز کاندیدای انتخابات بود و برخی اصلاح‌طلبان که تعدد کاندیداها را علت ناکامی این جریان سیاسی و پیروزی احمدی‌نژاد می‌دانستند، به‌ویژه به مهرعلیزاده انتقاد می‌کردند که چرا به نفع دیگر گزینه‌ها کنار نرفته است. حالا 16 سال پس از آن زمان اما او درحالی کناره‌گیری کرده که حتی چنین درخواستی از او نشده بود و به نظر می‌رسد او حالا دست‌کم به لحاظ تعهد تشکیلاتی، کیلومترها از آن زمان جلوتر آمده است.

احتمالا همین مساله باعث شده که محمدجواد حق‌شناس دیگر سخنران این مراسم نیز در تحلیل خود از آنچه بر اصلاح‌طلبان گذشت، از فرصتی بگوید که از دست رفت. او گفته است: «در جریان انتخابات ۱۴۰۰ چه در ریاست‌جمهوری و چه در شوراها، اسلامی شهر، اصلاح‌طلبان به صورت منفعل و چندپاره حاضر شدند و نتیجه نگرفتند. متأسفانه چندصدایی میان اصلاح‌طلبان بسیار زیان‌بار بود. در این میان حضور آقای مهرعلیزاده، بهترین فرصت برای اصلاح‌طلبان بود که متأسفانه این موقعیت مورد دقت قرار نگرفت.»

با این همه اما شاید مهم‌ترین بحث در این نشست، بحث از آینده اصلاحات بود. حالا فعالان سیاسی این جریان در حال بررسی شرایط هستند تا دریابند که مسیرشان در 4 سال آینده به کدام سو خواهد بود و چطور باید در این مسیر گام بردارند. حق‌شناس که معتقد است فرصتی برای اصلاحات فراهم شده، پایه‌های تحلیلیش را بر مسیر نامساعد اصولگرایان بنا نهاده و با بیان اینکه کسانی که در این انتخابات، قدرت را به دست گرفتند آینده خوبی ندارند و خیلی زود درون خود به اختلاف و انشقاق می‌رسند، گفته است: «بسیاری از اشخاصی که برای حذف اصلاح‌طلبان تلاش کردند، خیلی زود خودشان در مسیر حذف قرار خواهند گرفت. حاکمیت یک‌دست را قبلا هم داشته‌ایم؛ زمانی که نیروهای چپ بعد از وفات امام به حاشیه رفتند، زمانی که محمود احمدی‌نژاد را صدر امور نشان‌دند و زمانی که ردصلاحیت‌های فله‌ای را تجربه کردیم. این تجربه را داشته و می‌دانیم که علاج کار، حاکمیت یک‌دست نیست.» او در ادامه گفته است: «در این میان فرصت مناسبی پیش آمده که اصلاح‌طلبان به بازسازی خود بپردازند. اصلاح‌طلبان در انتخابات سال‌های ۹۲ و ۹۶، به ظاهر پیروز شدند اما در عمل حاصل کار زیان‌بار بود. در انتخابات ۱۴۰۰ نیز اصلاح‌طلبان به لحاظ راهبردی عملکردی ناموفق ارایه کردند و این رفتار مردم در حوزه سیاست که شاهد قهر بزرگ با صندوق‌های رای بود و رکورد آرای باطله مقام دوم را کسب کرد به نظر می‌رسد نیاز جدی به آسیب‌شناسی و ترسیم چشم‌انداز دارد.»

همزمان محسن مهرعلیزاده نیز با بیان اینکه «اصلاح‌طلبی ریشه در اعتقادات ما دارد و مردم ایران ذاتاً اصلاح‌طلب بوده و هستند»، راهکار برون‌رفت از وضع کنونی را «برنامه‌محوری و خردگرایی» می‌داند و معتقد است: «اگر برنامه منظم، دقیق، صحیح و علمی به کار گرفته شود، مسائل حل خواهد شد.» او گفته است: «هرگونه منفعت‌طلبی، با نذبازی و خودبزرگ‌بینی منجر به پس‌زده شدن جریان‌های سیاسی خواهد شد. باید یک بازشناسی در جریان اصلاح‌طلبی داشته باشیم و به جریان سالم اصلاح‌طلبی که از قیام امام حسین تاکنون قدمت دارد، بازگردیم.»

محسن آرمین نیز تحلیل و نظر به نسبت مشابه درباره آینده اصلاحات دارد. او که البته با دقت بیشتری آینده را رصد می‌کند، برخلاف آنچه حق‌شناس باور دارد، گفته است که به سرعت نمی‌توانیم پاسخ دهیم که قرار است چه کار کنیم. هرچند آرمین نیز تأکید کرده که انتخابات تمام شد و چه آنها که رای دادند و چه آنان که رای ندادند، این را می‌دانند و مهم از این به بعد است. دورانی که به باور آرمین، مهم‌ترین کار و برنامه اصلاح‌طلبان، «جلوگیری از شکل‌گیری ناامیدی» و البته در عین حال اینکه رصد تحولات آینده با نگاهی واقع‌گرایانه؛ او گفته است: «عرصه سیاست فراز و فرود زیاد دارد و نباید ناامید شویم، عرصه سیاست، عرصه رقابت میان احزاب نیست و برای رقابت میان گفتمان‌های سیاسی است. مادامی که یک گفتمان بتواند جامعه را اقناع کند پیروز خواهد بود و باقی می‌ماند. اگر گفتمان اصلاح‌طلبی قادر به تبیین پدیده واقعیات سیاسی نباشد و گفتمان دیگری بتواند این کار را انجام بدهد جایگزین می‌شود و نیاز به اما و اگر و باید و نبایدی نیست.» آرمین در عین حال باور دارد که اصلاحات همچنان مقدم بر هر جریانی است و هیچ گفتمانی نمی‌تواند جای آن را بگیرد. ولی او هم مانند حق‌شناس تأکید کرده که این گفتمان نیازمند بازسازی است. راهبردی که از مدت‌ها پیش از انتخابات مجلس یازدهم با تعبیر «اصلاح اصلاحات» کلید خورد و حالا پس از دو تجربه ناخوشایند انتخاباتی در اسفندماه 98 و خردادماه 1400، اصلاح‌طلبان بیش از هر زمان، حرکت به سوی بازخوانی و بازسازی گفتمانی را برای احیای اصلاحات ضروری می‌دانند.

فیاض زاهد: چرا جامعه از شعارهای پیشرو استقبال نکرد

فیاض زاهد نویسنده و استاد دانشگاه اصلاح‌طلب در این مراسم گفت: مهم‌ترین موضوع در درمان بیماری، شناخت مرض و تحلیل درست از واقعه

است. اگر بتوانیم دریابیم با چه دردی مواجه هستیم، شاید آنگاه راه درمان را دریابیم. در تحلیل رویدادهای اجتماعی، در قبل با نظریه تروتسکی روبرو بودیم. او دونه نظریه کلیپی داشت. Permanent revolution انقلاب دایمی و دیگری جنبش کارگری و فرو دستان. او انقلاب را در آغاز توفنده مینامید، اما معتقد بود اگر روده‌های دایمی آن را تغذیه کند، به دریاچه‌ای وسیع با عمقی اندک به محل بازی کودکان بدل میشود. تعبیری طعنه آمیز. دیگر آنکه هر چه جامعه فقیرتر باشد، امکان شورش و انقلاب افزونتر است. اما مطالعات ساموئل هانتینگتون در کتاب political order in changing society که در ایران به « سامان سیاسی در جوامع دستخوش دگرگونی» ترجمه شده، نظریه جدیدی ارائه داد. او با تمرکز بر کشورهای چون پرو، کلمبیا، اکوادور، برزیل، مکزیک و آرژانتین به این نتیجه رسید که در مناطق حاشیه‌ای، فقیر و کمتر توسعه یافته، مردم در انتخابات به جای رای به احزاب سوسیالیست و رادیکال، به احزاب راست و محافظه کار رای میدهند! او در این مطالعه دریافت که آنها به جای حل‌وای نسبه به سلی نقد بیشتر اعتماد دارند. من در کتاب « دولت و انقلاب» به این فرمول رسیدم و نوشتم؛ هرچه جوامع فقیرترند به درخواست‌های حکومت پاسخ‌های بهتری میدهند. از سوی دیگر هرچه جوامع از منظر فرهنگ عمومی و بهداشت عمومی ضعیف‌ترند، به حکومت مستقل بیشتر اعتماد میکنند. به زبان ساده‌تر هرچه بحران‌های اقتصادی و فرهنگی بیشتر، حکومت تسلط بیشتری بر افکار آنها دارد. لذا همیشه شهرهای کوچک و محلات حاشیه‌ای بیشتر رای میدهند. اما مولفه جدیدی رخ داد. دی ماه ۹۶ و آبان ۹۸ پایگاه سنتی حمایتی نظام را مورد آسیب قرار داد. محرومان و مستضعفان و گروه‌های حاشیه‌ای در بیش از ۱۰۰ شهر طغیان کردند. برای اولین بار، پایگاه سنتی حامیان نظام راه دیگری رفت. این دو اتفاق در کنار سقوط هواپیمای اوکراینی که به طبقه سوم ضعیف شده وابسته بود، دوگروه را ناخواسته به یکدیگر وصل کرد. حال در حالی که تحریم امریکا و کرونا ۳۰ درصد اقتصاد ملی را کوچک کرده، مردم از اصلاح‌طلبان ناراضی، مشارکت به شکل فاحشی اندک و امید به حل مشکلات سخت‌تر شده، اصلاح‌طلبان باید پاسخ دهند. این گریزگاه اصلی ماست. راه‌های نجات بخش و امیدبخش ما چیست؟ چگونه میتوانیم سیاست اثرگذار و مردم محور را سامان دهیم. ما باید برای تحلیل این وضعیت آماده شویم. در این میان باید به این سوال پاسخ داد؛ چرا جامعه به شعارهای جدی و موثر و پیشرو جناب مهرعلیزاده و هم‌تیمی واکنش نشان نداد .

منبع: روزنامه اعتماد 9 تیر 1400 خورشیدی